

Дендрофлора «Парку на Браїлках» (м. Полтава)

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.
Короленка*

In populated areas, green spaces – particularly woody plants – play an extremely important role in creating a comfortable, safe, and healthy living environment. The success of urban landscaping directly depends on the proper selection of plant species. Not all species are suitable for urban conditions, where soils are often polluted and the air is saturated with harmful emissions from industrial enterprises, vehicles, and dust. Therefore, species that are resistant to stress factors such as drought, air pollution, and frost should be selected for landscaping purposes.

This article analyzes the results of a study of the dendroflora of the “Na Brailkakh” Park in the city of Poltava. The species composition of the dendroflora was determined, comprising 19 species and ornamental forms. The majority of the dendroflora consists of representatives of the division Magnoliophyta, accounting for 90%. In terms of life forms, trees dominate with 17 species, while shrubs are represented by only two species.

An ecological analysis of the woody plants' environmental requirements was conducted, including their responses to light, temperature, moisture availability, and soil fertility. Based on light preferences, the cultivated species were divided into two groups: shade-tolerant (53%) and light-loving (47%). Most of the woody species (90%) were classified as frost-resistant. In terms of water regime, the park's dendroflora is exclusively represented by mesophytes. The analysis of soil fertility requirements showed that over half of the species (53%) are mesotrophic.

Ключові слова: урбанізовані території, антропічні чинники, екологічна характеристика.

Дендрофлора міських територій є важливою складовою урбанізованого середовища, виконуючи широкий спектр функцій. Зелені насадження — невід’ємна частина сучасного міста, яка відіграє ключову роль у формуванні міських ландшафтів, покращенні санітарно-гігієнічних умов життя мешканців, а також має кліматорегулююче, естетичне та освітнє значення. Рациональне поєднання різних видів рослин в урбаністичних ландшафтах сприяє пом’якшенню негативних наслідків урбанізації. Саме тому створення зелених зон у межах міських населених пунктів є одним із пріоритетних напрямів сучасного благоустрою.

Показник озеленення міста – інтегральна характеристика екологічної безпеки, соціального добробуту та якості життя в урбанізованому середовищі. Ефективність озеленення урболандшафтів значною мірою визначається раціональним підбором видового складу дендрофлори. При цьому необхідно враховувати не лише природно-кліматичні особливості регіону, а й екологічні вимоги окремих видів до умов середовища. За суттєвих відмінностей між умовами вирощування та природним ареалом, рослини можуть втрачати декоративні якості, уповільнювати ріст або

навіть деградувати. Тому основним критерієм при відборі видів дендрофлори повинна бути відповідність їх еколого-біологічних характеристик до ґрунтово-кліматичних умов місцевості. Такий підхід забезпечує підвищену стійкість, довговічність і декоративну цінність деревно-чагарникових насаджень [1].

Є райони м. Полтави у яких старі паркові насадження за останні роки були оновлені або в яких створені нові парки. Саме таким є Київський район міста Полтави, де за останні роки було розбудовано два парки: з 2007 року тривало будівництво дитячої поліклініки №3, а разом із тим відбувалася реорганізація та впорядкування парку «Авіаторам» на прилеглій території. З 2019 року розпочато створення та облаштування «Парку на Браїлках» – сучасної міської зеленої зони в мікрорайоні Браїлки.

Саме особливості дендрофлори «Парку на Браїлках» стали об'єктом наукових досліджень.

За результатами проведеного дослідження встановлено, що дендрофлора досліджуваного парку має своєрідний флористичний склад, який представлений 19 видами та формами дерев та кущів, які належать до 10 родин та 15 родів. Відзначаються видовим різноманіттям родини Rosaceae (7 родів), Pinaceae (3 роди). Одним видом представлені родини Betulaceae, Juglandaceae, Malvaceae, Hippocastanaceae, Oleaceae, Bignoniaceae. Серед визначених видів незначну перевагу мають тіневитривалі (10 видів), що становить 53% від загальної кількості видів. Це *Picea abies*, *Juglans regia*, *Tilia cordata*, *Sorbus aucuparia*, *Prunus vulgaris*, *Padus racemosa*, *Acer platanoides*, *A. platanoides*, *Aesculus hippocastanum*, *Syringa vulgaris*, решта є світлолюбними. Усі описані види є морозостійкими і лише *Juglans regia* – відносно морозостійкий. За відношенням до вологості дендрофлора представлена виключно мезофітами. З урахуванням трофічних вимог, переважна частина видів (10) є мезотрофи (*Picea abies*, *Tilia cordata*, *Malus domestica*, *Armeniaca vulgaris*, *Prunus vulgaris*, *Prunus serrulata*, *Padus racemosa*, *Acer platanoides*, *A. pseudoplatanus*, *Aesculus hippocastanum*) – середньовимогливі рослини до поживних речовин, решта видів – оліготрофи.

Значну частину рослинного складу парку становлять інтродуковані види – 53% від загальної кількості. Серед них – *Picea pungens*, *Quercus rubra*, *Catalpa bignonioides* (родом з Північної Америки), *Aesculus hippocastanum*, *Syringa vulgaris* (Балканський півострів), *Juglans regia* (Середньоазійський регіон), *Prunus serrulata* (Японія, Китай), *Acer pseudoplatanus* (Центральна і Південна Європа), *Armeniaca vulgaris* (Центральна Азія), решта – аборигенні. За результатами наукових досліджень з'ясовано, що найбільше інтродукованих видів парку має північноамериканське походження.

З метою озеленення та урізноманітнення складу дендрофлори парку ми пропонуємо впровадження таких видів рослин, які сприятимуть

поліпшенню екологічного стану території та нададуть естетичної привабливості. До рекомендованих для впровадження в озеленення видів належать представники роду *Thuja*. Найбільш придатним для створення деревних насаджень у межах населених пунктів є *Thuja occidentalis* L., яка добре витримує умови міського середовища. Щодо роду *Tilia*, то, окрім *T. cordata*, доцільним є також використання *T. platyphyllos* Scop. Цей вид вирізняється високою здатністю до формування крони, стійкістю до низьких температур та атмосферного забруднення. *T. platyphyllos* виявляє підвищену життєздатність у міських умовах і рідше уражується шкідниками. Для озеленення досліджуваної території ефективним буде застосування *Acer tataricum* L., що характеризується відносною невибагливістю до вологості й родючості ґрунту, а також високою толерантністю до забруднення повітря пилом. *A. campestre* характеризується відносною посухо- і тіньовитривалістю, морозостійкістю та здатністю краще переносити засолення ґрунтів і дефіцит вологи порівняно з *A. platanoides*. Перспективним видом для озеленення також є *Catalpa speciosa* Warder. Ця рослина вирізняється високою зимостійкістю, відносною посухостійкістю, хоча потребує достатнього зволоження ґрунту. Вона є стійкою до атмосферного забруднення, що робить її придатною для поодиноких або групових декоративних посадок на відкритих ділянках.

Отже, дендрофлора «Парку на Браїлках» у місті Полтава представлена 19 видами деревних і чагарникових рослин, що належать до 10 родин і 15 родів. Домінуючими є представники відділу Magnoliophyta, які становлять 90% від загальної кількості видів. З'ясовано, що переважна частина дендрофлори – мезофіти (100%), морозостійкі види (90%) та мезотрофи (53%). За відношенням до освітлення переважають тіньовитривалі види (53%), решта – світлолюбні. 53% дендрофлори парку становлять інтродуковані види, більшість з яких походять з Північної Америки та регіонів з подібним кліматом. Проведене дослідження підтвердило екологічну доцільність використання обраних таксонів у міських зелених насадженнях, адже всі види демонструють високий рівень стійкості до антропогенних впливів, зокрема атмосферного забруднення.

Література

1. Байрак О. М., Самородов В. М., Панасенко Т. В. Парки Полтавщини: історія створення, сучасний стан дендрофлори, шляхи збереження і розвитку. Полтава : Верстка, 2007. 276 с.